

Б.В. ДУХНИЦЬКИЙ, кандидат економічних наук

Потенціал розвитку агропродовольчого ринку України

Мета статті - дослідити історичні показники, сучасні тенденції та перспективи розвитку продовольчого ринку України з урахуванням внутрішнього попиту і масштабів зовнішньоекономічної діяльності.

Методика дослідження. Використано методи: теоретичного узагальнення - для комплексної характеристики вітчизняного ринку сільськогосподарської продукції; історичний - для наведення статистичної хронології виробництва рослинницької і тваринницької продукції; аналізу і синтезу - для розгляду відсоткової частки реалізації вироблених на території України продовольчих товарів у національній мережі роздрібної торгівлі; порівняльної оцінки - для класифікації аграрних холдингів за обсягами використовуваної землі; графічний і табличний - для наочного відображення результатів наукового дослідження.

Результати дослідження. Розглянуто зміни обсягів виробництва сільськогосподарської продукції в Україні за період незалежності, визначено головні характеристики вітчизняного агропродовольчого ринку в нинішніх умовах, виділено найбільш суттєві показники продажів вироблених в Україні продовольчих товарів підприємствами роздрібною торгівлю, наведено перелік найбільших агрохолдингів, які працюють на території нашої держави, здійснено оцінку перспектив розвитку агропродовольчого ринку України на основі прогнозів міжнародних та вітчизняних спеціалізованих установ.

Елементи наукової новизни. Визначено, що на даному етапі суб'єкти продовольчого ринку України працюють в умовах необхідності швидкої адаптації до вимог світового ринку та відповідного перенесення глобальних тенденцій на внутрішній споживчий сегмент.

Практична значущість. Положення статті спрямовані на доведення інформації про систему функціонування та ключові показники вітчизняного агропродовольчого ринку з виділенням актуальних даних для органів державної влади, місцевого самоврядування та професійних виробників. Табл.: 1. Рис.: 2. Бібліогр.: 16.

Ключові слова: сільське господарство; виробництво; галузеві підприємства; роздрібна торгівля; особливості; агрохолдинги; прогноз.

Духницький Богдан Володимирович - кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу економіки аграрного виробництва та міжнародної інтеграції, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)
E-mail: duhnitsky@faust.kiev.ua

Постановка проблеми. Сільське господарство завжди відігравало ключову роль в економіці України. Завдяки йому формуються продовольче забезпечення держави, національний ринок та експортний потенціал. Аграрне виробництво доволі багатогранне й охоплює різні напрями рослинництва і тваринництва. У будь-якому випадку, розвиток окремих галузей відбувається нерівномірно, оскільки одні виступають як рушійна сила для сільського господарства, інші створюють стабільну формуючу ланку виробництва, ще інші взагалі виконують допоміжні функції і не повною мірою використовують власні об'єктивні можливості. З часом статус галузей може змінюватись, але в цілому такий розподіл залишається актуальним постійно. Оптимальною ситуацією можна вважати тоді, коли будь-яка галузь здатна максимально розкривати свій потенціал у пот-

рібний момент. Тому в державному масштабі вирішальне значення має досягнення балансу, за якого складові агропродовольчого сектору не лише характеризуватимуться системною орієнтацією, а й будуть достатньо мобільними, вчасно реагуючи на виклики внутрішнього і міжнародного ринків. На даному етапі найбільш актуальним виглядає здійснення оцінки об'єктивних можливостей сільського господарства і пов'язаних з ним галузей, виходячи з динаміки фактичних показників їх діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку агропродовольчого ринку України та механізму його функціонування значну увагу в своїх публікаціях приділяли відомі вітчизняні вчені В.І. Власов [3], Ю.О. Лупенко [7, 12], В.Я. Месель-Веселяк [7], М.І. Пугачов [8, 12, 16]. Оцінку перспектив вітчизняного сільськогосподарського виробництва та окремих його структурних напрямів надавали профільні

міжнародні [1, 13, 15] та вітчизняні [5, 7] установи.

Мета статті - дослідити історичні показники, сучасні тенденції та перспективи розвитку продовольчого ринку України з урахуванням внутрішнього попиту і масштабів зовнішньоекономічної діяльності.

Виклад основних результатів дослідження. Наша держава загалом забезпечує потреби внутрішнього продовольчого ринку самостійно. Крім того, існуючий рівень аграрного виробництва дозволяє утримувати міцні експортні позиції, поступово збільшуючи натуральні й вартісні показники зовнішніх продажів. Цілком зрозуміло, що продовольчими продуктами, яких найбільше експортується, Україна забезпечена в максимально можливій мірі. Разом із тим існують види продукції, стосовно яких наше внутрішнє споживання надто залежить від імпорту. При цьому динаміка виробництва по основних групах продуктів за період незалежності свідчить про нестабільність його кількісних обсягів.

Зокрема, серед сільськогосподарських культур варто звернути увагу на зернові, овочі, картоплю і фрукти (рис. 1). В останній рік перед набуттям незалежності (1990) в Україні було зібрано 51 млн тонн зерна. Цей показник виявився недосяжним аж до 2008 р., тоді як найнижчий урожай зернових зафіксовано у 2003 р. - 20 млн тонн. Починаючи з 2013 р. обсяги виробництва стабільно перевищують 60 млн тонн, а у 2018 р. було зібрано найбільший в історії урожай - 70 млн тонн. Головна причина цього зростання - відчутний ріст урожайності, яка у 2018 р. теж була максимальною - 47,4 центнера зерна з 1 га [4]. У 1990 р. ми виробили близько 7 млн тонн овочів. На цей рівень знову вдалося вийти починаючи з 2003 р., після мінімального виробництва на рівні 5 млн тонн у 1996 р. А максимальним для України став урожай овочів 2012 р. - 10 млн тонн. Надалі виробництво овочів трохи знизилось, однак регулярно становило понад 9 млн тонн. По овочах теж відзначимо збільшення урожайності, яке досягло пікового значення минулого року - 214 ц/га. Урожай картоплі в Україні у 1990 р. дорівнював майже 17 млн тонн. Порівняно із зерновими та овочами виробництво картоплі досить швидко почало зростати, досягнувши 21 млн тонн у 1993 р. Найнижчим рівень виробництва картоплі виявився у 1999 р. (близько

13 млн тонн), а починаючи з 2011 р., коли Україна збрала її найбільше (понад 24 млн тонн), урожай постійно перевищує позначку 20 млн тонн. Урожайність картоплі за аналізований період також зростає. Найскладніша ситуація з плодово-ягідними культурами. Обсяги їх виробництва найнижчі серед груп рослинницької продукції. Станом на 1990 р. в Україні було зібрано 2,9 млн тонн плодів і ягід. Цей показник і досі залишається недосяжним для галузі, яка тривалий час перебувала в кризовому стані. За роки незалежності площі під багаторічними насадженнями в нашій країні скоротилися майже у 4 рази, а помітне збільшення урожайності плодів і ягід не відіграло вирішальної ролі. Хоча найменший урожай фруктів зібрано у 1999 р. - близько 0,8 млн тонн, загалом динаміка їх виробництва виявилася дуже нестабільною, з різкими підйомами і спадами. Останніми роками намітилася відносна стабілізація виробництва на рівні 2 млн тонн, свідченням чого став урожай плодово-ягідних культур 2018 р. - майже 2,6 млн тонн [4].

У структурі продукції тваринництва слід виділити ключові для галузі м'ясо, молоко і яйця (рис. 2). У 1990 р. Україна виробила 4,4 млн тонн усіх видів м'яса. Потім було стрімке зниження виробництва до мінімального показника 2001 р. в 1,5 млн тонн. Із 2010 р. м'яса постійно виробляється понад 2 млн тонн, а конкретно в 2018 р. - 2,4 млн тонн. Вирішальне значення тут мало чітко виражене скорочення поголів'я сільськогосподарських тварин. Зокрема, великої рогатої худоби (ВРХ) налічувалося 25 млн голів на початок 1990 р., на початок 2000 р. - близько 11 млн голів, на початок 2010 р. - майже 5 млн голів, на початок 2019 р. - уже 3 млн голів. Крім того, з 1 січня 1990 р. по 1 січня 2019 р. зменшилося поголів'я свиней - від 20 млн голів до 6 млн голів, овець та кіз - від 9 млн голів до 1 млн голів, птиці - від 255 млн голів до 212 млн голів. Хоча птахівнича галузь вже пройшла найглибший спад, від початку 2000-х демонструючи стабільний ріст, ставши чи не єдиним винятком у сфері тваринництва [4]. За аналогією з м'ясом розвивалася ситуація з молоком. У 1990 р. його виробництво знаходилося на рівні 24,5 млн тонн, а потім тенденція зниження набирала обертів, призвівши до найменшого показника якраз за підсумками 2018 р. - трохи більше 10 млн тонн.

У цьому випадку вже вплинуло триваюче паралельно скорочення поголів'я корів: на початок 1990 р. - у межах 9 млн голів, на початок 2000 р. - понад 5 млн голів, на початок 2010 р. - близько 3 млн голів, на початок 2019 р. - майже 2 млн голів. Цікавою видається динаміка виробництва яєць. Так, у 1990 р. наявний обсяг їх пропозиції перевищував 16 млрд штук, далі відбувся кількарічний спад, який призвів до найнижчого показника виробництва у 1997-1998 рр. -

трохи більше 8 млрд штук. Із 2000-х років птахівництво вже демонструвало підйом, максимум якого припав на 2013-2014 рр. (вироблено близько 20 млрд штук яєць), а зараз можна стверджувати про певну стабілізацію на рівні 15-16 млрд штук, тобто в цілому було досягнуто потужностей цього напрямку на період початку незалежності. Помітним стало й зниження виробництва вовни - від майже 30 тис. тонн у 1990 р. до 2 тис. тонн у 2018 р. [4].

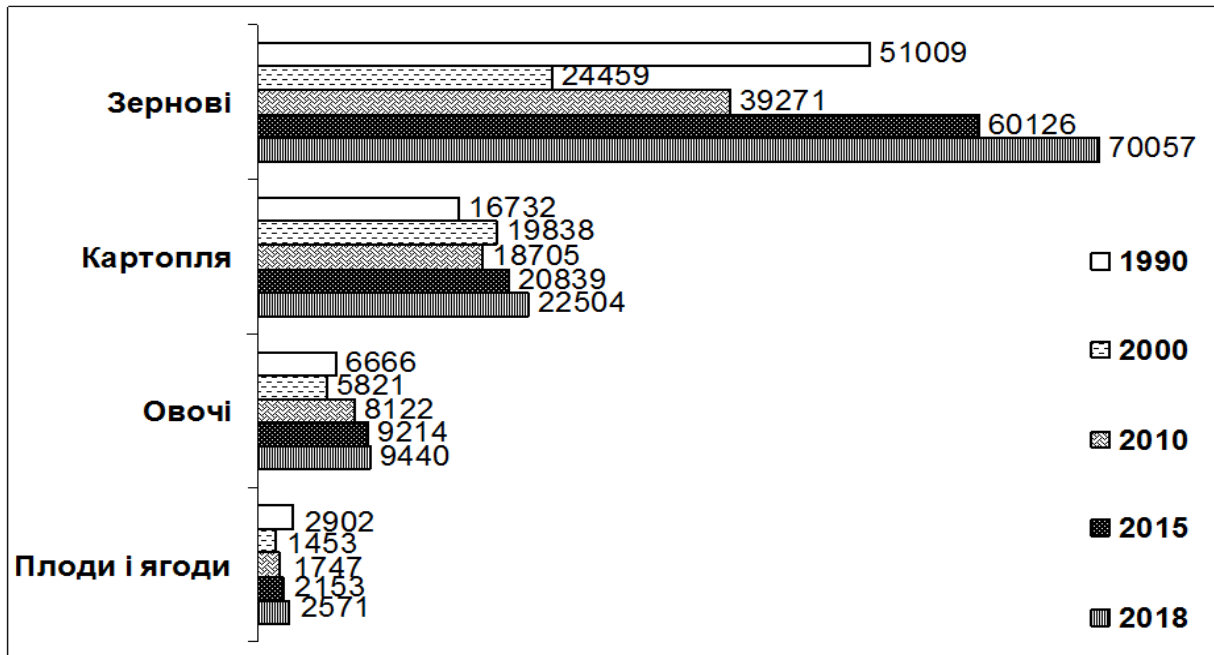

Рис. 1. Динаміка виробництва окремих видів рослинницької продукції в Україні, тис. тонн

Джерело: Сформовано автором на основі [4].

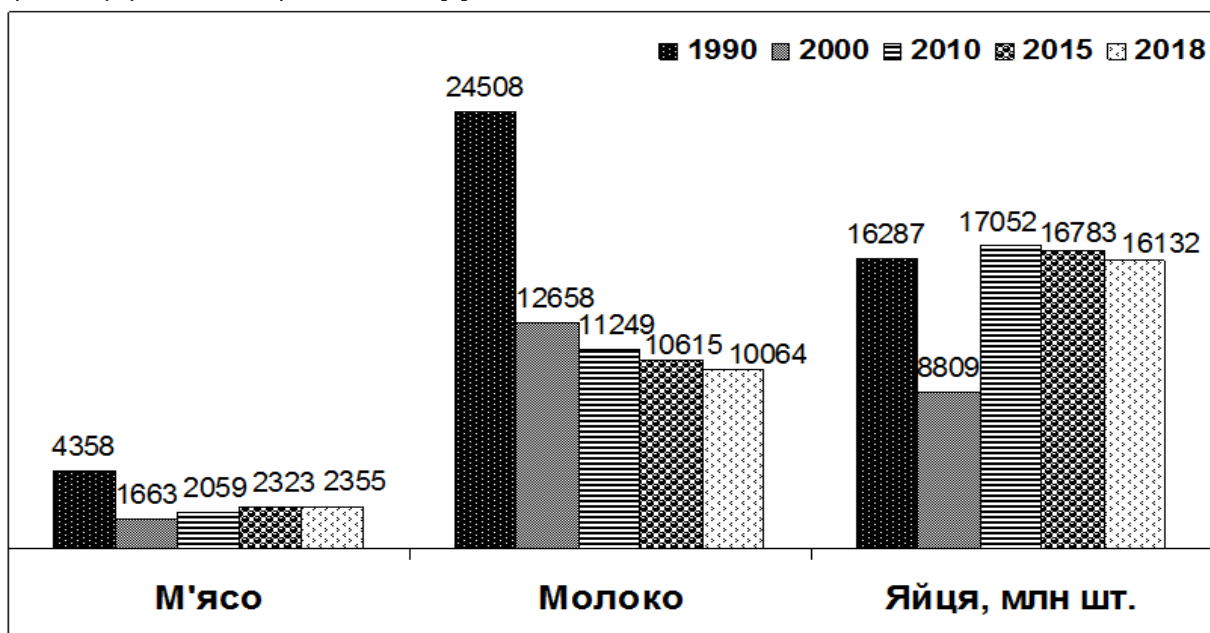

Рис. 2. Динаміка виробництва продукції тваринництва в Україні, тис. тонн

Джерело: Сформовано автором на основі [4].

Окремо в такому аналізі варто виділити добування водних біоресурсів. У 1995 р. їх було добуто понад 400 тис. тонн, у тому числі 363 тис. тонн риби. У 2013 р., перед анексією Криму, ці показники знизилися до 226 тис. тонн і 216 тис. тонн відповідно. Як наслідок, у 2018 р. в Україні було добуто лише 86 тис. тонн водних біоресурсів, з яких риби - 65 тис. тонн [4].

У свою чергу фактичний попит (фонд споживання) на різні види сільськогосподарської продукції не завжди віддзеркалює динаміку виробництва. Зокрема, з 2000-го по 2018 р. споживання м'яса в Україні зросло від 1,6 млн тонн до 2,2 млн тонн, молока - знизилася від 9,8 до 8,4 млн тонн, яєць - збільшилось від 8,1 до 11,6 млрд штук, зерна - зменшилось від 7,7 до 5,6 млн тонн, картоплі - скоротилося від 6,7 до 5,9 млн тонн, овочів - зросло від 5,0 до 6,9 млн тонн, плодів і ягід - збільшилось від 1,4 до 2,4 млн тонн [2]. Тобто, за розглянутий період кількісні зміни виробництва тваринницької продукції за видами відповідним чином відобразилися і на її споживанні, тоді як при збільшенні валових зборів усіх груп рослинницької продукції фіксувалося зниження споживання зерна (хліба) та картоплі.

На сучасному етапі розвитку вітчизняний агропродовольчий ринок характеризується такими особливостями:

валове виробництво продукції формується двома групами суб'єктів господарювання - сільськогосподарськими підприємствами і господарствами населення;

у цілому зберігається переважання рослинницького напрямку, тоді як тваринництво перебуває не в такому вигідному положенні;

в окремих сферах помітно посилюються процеси інтенсифікації за рахунок спеціалізованих галузевих виробників (садівництво, ягідництво, вирощування овочів, виробництво молока, аквакультура тощо);

професійні виробники (фермери та великі компанії) краще обізнані із специфікою функціонування своїх галузей через швидкий розвиток сучасних технологій та інформаційно-консультаційної освіти;

більша орієнтація на виробництво конкретної продукції для певної групи споживачів на внутрішньому ринку чи з метою експорту (нішеві культури, дієтичні продукти, продовольчі товари для здорового харчування, органічна продукція);

визначальний вплив на розвиток окремих сегментів виробництва в Україні має сприятлива кон'юнктура для виходу на зовнішні ринки;

вітчизняний аграрний ринок стає все більш глобалізованим, повніше відображаючи процеси на світовому ринку сільськогосподарської продукції і використовуючи перспективи лібералізації умов зовнішньої торгівлі, які відкрилися за останні роки (СОТ, Євросоюз, Канада, Ізраїль).

Досить чітко підтверджує існуючі тенденції на вітчизняному продовольчому ринку продаж товарів, які вироблені на території України, підприємствами роздрібною торгівлі. Загалом у 2018 р. в роздрібі понад 81 % продажів продовольчих товарів припадало на українську продукцію [4]. Так, частка, що перевищує 90 %, відзначена у наступних групах продуктів вітчизняного виробництва: яйця, хлібобулочні вироби, цукор, вершкове масло, м'ясо птиці, тваринні жири, рослинні олії, безалкогольні напої, молоко і молочні продукти, борошно, крупи та ін. Натомість, досить малою часткою українського походження в роздрібі представлені такі товари: риба і морепродукти - 58 %, рибні консерви - 65, плоди і ягоди - 37, консерви фруктово-ягідні - 53, чай, кава, какао і прянощі - 55, продукти дієтичні, дитяче харчування - 43 % [4].

В Україні постійно зростає роль агрохолдингів, які обробляють сотні тисяч гектарів землі [6, 9]. На початок 2019 р. до групи найбільших аграрних компаній України за розміром земельного банку належали:

UkrLandFarming - земельний банк досягає 570 тис. га, лідирує за цим показником в Україні. Компанія виробляє зерно, молоко і м'ясо, а також здійснює переробку аграрної сировини на продукти харчування.

Кернел - заснована у 1995 р. Володіє 550 тис. га землі. Виступає найбільшим у світі виробником та експортером соняшникової олії з часткою глобального виробництва на рівні 8 %. Продукція компанії випускається під різними, але добре знайомими торговими марками («Щедрий Дар», «Стожар», «Чумак» та ін.).

Агропросперіс (NCH) - холдинг належить американській інвестиційній компанії NCH Capital, обробляє 400 тис. га землі та є найбільшим виробником і експортером сільськогосподарських культур Чорноморського регіону.

Миронівський хлібопродукт (МХП) - заснований у 1998 р. На сьогодні земельний банк становить 370 тис. га. Найбільший виробник курятини в Україні з часткою ринку, за власними оцінками, понад 50 %. Торгові марки компанії - «Наша Ряба», «Легко», «Бащинський». Минулого року на Вінницькій птахофабриці відкрито нову лінію виробництва агрохолдингу, яка стане найпотужнішою у світі з виробництва курятини.

Астарта-Київ - володіє земельним банком у 250 тис. га, плануючи найближчим часом розширити його до 400 тис. га. Створена у 1993 р. Це найбільший виробник цукру в Україні. Також компанія спеціалізується на молочному скотарстві й належить до найбільших виробників молока і переробників сої [6].

Мрія-Агрохолдинг - концентрується на ролинницькому напрямі. Заснована у 1992 р., із загальним обсягом землі 165 тис. га. За останні роки компанія зазнала дефолту і реструктуризації боргів, наприкінці 2018 р. була придбана компанією SALIC із Саудівської Аравії, яка спеціалізується на інвестиціях у сільське господарство. Планується, що холдинг продовжить свою діяльність спільно з дочірньою компанією SALIC, яка орендує 45 тис. га у Львівській області, збільшивши сумарний земельний банк до 210 тис. га.

Агротон - на початку своєї діяльності (з 1992 р.) був одним із найбільших виробників меду в Луганській області. З 1997 р. холдинг вирощує сільськогосподарські культури. Зараз переорієнтований на тваринництво, а також вирощування соняшнику і пшениці, його земельний банк становить 151 тис. га.

ІМК (Індустріальна молочна компанія) - заснована у 2007 р. У її користуванні знаходиться майже 130 тис. га землі. На даний час спеціалізується на вирощуванні зернових, олійних культур і картоплі, також є одним із найбільших виробників молока в Україні.

AgroGeneration - створена у 2007 р. французьким бізнесменом Шарлем Бегбедером.

У 2013 р. злилася з Harmelia, власникам якої стало належати 62 % акцій об'єднаної компанії, а спільний земельний банк збільшився таким чином до 120 тис. га. Основний напрям діяльності - виробництво зернових і олійних культур.

Епіцентр К - на початку своєї діяльності у 2015 р. взагалі не мав земельних ресурсів. Однак згодом придбав «Вінницьку агропромислову групу», підприємства глобального трейдера Glencore та компанію «Оболонь Агро». Цей агрохолдинг здійснює торгівлю, вирощує зернові, бобові та олійні культури, володіє близько 120 тис. га землі.

Укрпромінвест-Агро - компанія із земельним банком у понад 116 тис. га. Спеціалізується на вирощуванні й переробці зернових, виробництві цукру і тваринництві молочного й м'ясного спрямування.

Агрейн - агрохолдинг виробляє і здійснює зберігання зернових та олійних культур. Ще однією важливою сферою діяльності є тваринництво. Площа його земельних угідь становить 110 тис. га. На початку 2017 р. через проблеми з фінансуванням було оголошено, що компанія припиняє свою діяльність. Незважаючи на це, холдинг продовжує працювати [6].

Комплексний аналіз ретроспективи та сучасних тенденцій ринку сільськогосподарської продукції України надає можливості оцінити перспективи його розвитку. При цьому за основу доцільно обрати припущення, що в цілому умови функціонування ринку залишаться незмінними, як і суспільно-політична ситуація в нашій країні [1, 13, 16].

Одним із прогнозів, який охоплює багато питань виробництва і політики сільського господарства, є спільне дослідження Продовольчої і Сільськогосподарської Організації ООН (ФАО) та Організації Економічного Співробітництва та розвитку (ОЕСР) [14]. В останньому тематичному звіті цих організацій здійснено аналіз можливого розвитку подій до 2028 р., включаючи глобальний ринок та окремі країни, що мають важливе значення в різних продуктових сегментах (табл.).

Прогноз виробництва аграрної продукції за видами в Україні, тис. тонн

Найменування	2016-2018 (середньорічне)	2028 (прогноз)
Пшениця	25603	32057
Кукурудза	29314	35297
Олійні культури	20760	25851
Рослинна олія	6406	8068
Цукор	2010	2453
М'ясо	2157	2405

У т.ч. яловичина	375	388
Свинина	718	746
М'ясо птиці	1051	1256
Молоко	10294	9657
Риба і морепродукти	109	135

Джерело: Сформовано автором на основі [15].

Як стає зрозуміло, наведений прогноз відображає сучасні тенденції у вітчизняному агропромисловому виробництві: поступове збільшення врожаю зернових, нарощування переробки олійних культур, цукру, триваюче зростання галузі птахівництва, відносну стабілізацію виробництва інших видів м'яса, повільне відновлення в добуванні водних біоресурсів та подальше зниження загальної пропозиції молока.

За розрахунками науковців ННЦ «Інститут аграрної економіки» [5, 7] виробництво молока в Україні в цілому продовжить зменшуватися, і у 2030 р. виявиться на 12 % нижче порівняно з 2018 р. Основна причина цього – скорочення виробництва молока в господарствах населення за аналізований період від 7,3 млн тонн до 5,0 млн тонн. Натомість посиляться роль галузевих підприємств, які за аналогічний період збільшать обсяги пропозиції від 2,8 млн тонн до 3,8 млн тонн. Зазначимо, що зростання виробництва спостерігатиметься як у сільгосп підприємствах з поголів'ям до 500 корів, так і в підприємствах з поголів'ям 500 корів і більше. В підсумку, частка сільськогосподарських підприємств у загальному виробництві молока збільшиться від 27 % у 2018 р. до 43 % у 2030 р. [5].

Ще однією галуззю з помітним зростанням частки спеціалізованих виробників має стати виробництво плодів і ягід. На користь цієї думки свідчать тенденції останніх років, найяскравіше виражені у збільшенні кількісних і якісних показників експорту вітчизняної плодово-ягідної продукції. Крім того, навіть за часів ЄСРР Україна була лідером серед усіх республік за валовим виробництвом фруктів.

Виходячи з наявної інформації, наша держава залишатиметься самодостатньою в питанні продовольчої безпеки, задовольняючи лівову частку потреб внутрішнього ринку завдяки власному виробництву. Також ми продовжимо відігравати провідну роль на глобальному аграрному ринку зернових, олійних культур і соняшникової олії. Помітні позитивні зрушення в органічному виробництві та розширенні товарного асортименту продукції з вищою доданою вартістю дають

підстави сподіватися на подальше зростання в цих напрямках, однак через низькі стартові позиції точно оцінити потенційні можливості їх розвитку дуже складно [11]. Із часом ще більший вплив на розвиток кожної галузі чинитимуть профільні підприємства, які, на відміну від господарств населення, мають більше матеріальних ресурсів та економічних стимулів для сталого розвитку і освоєння нових ринків [3, 5, 8, 14]. Якщо успішно завершаться триваючі на даний час переговори щодо створення нових зон вільної торгівлі, це відкриє ще більше можливостей для використання наявного експортного потенціалу та надасть поштовх до ширшої товарної диверсифікації внутрішнього виробництва у бік продуктів із глибшим ступенем переробки [12]. При цьому найбільш залежною Україна залишиться від імпортних поставок рибної продукції і екзотичних фруктів, оскільки традиційно закуповуватиме значні обсяги морської риби, цитрусових і бананів, за неприйнятних природно-кліматичних умов для їх виробництва. Враховуючи світові тренди прагнення до здорового харчування, в країні продовжуватиме зростати попит на фрукти й овочі, а ще існує висока ймовірність збільшення споживання м'ясної і молочної продукції, оскільки зараз воно знаходиться на доволі низькому рівні.

Висновки. Вітчизняний ринок агропродовольчої продукції зазнав багатьох структурних змін за період незалежності, включаючи відхід від планово-командної системи господарювання, проведення аграрної реформи на селі та функціонування в умовах вимушеної переорієнтації виробничо-експортної діяльності. Однак він все одно залишається чи не найбільш важливою ланкою економіки України, самостійно формує її продовольче забезпечення та створює імідж провідного гравця на світовому ринку сільськогосподарської продукції. Ставши більш мобільним, наш агропродовольчий ринок все ще до кінця не структурувався, залишаючи відкритим питання збалансованості показників виробництва, зовнішньої торгівлі та споживання. Останніми роками змінюється механізм його функціонування,

що дає підстави сподіватися на чіткішу прогнозованість розвитку аграрної галузі та

Список бібліографічних посилань

1. Аграрні перспективи України 2017-2030: Базовий сценарій. URL : https://apd-ukraine.de/images/APD_APR_06-2017_AGMEMOD_Baseline_ukr.pdf.
2. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/07/zb_bsoph2018_pdf.pdf.
3. Власов В. І. Глобалістика: історія, теорія : монографія : у 2 т. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2012. Т.2. 856 с.
4. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Козак О. А., Грищенко О. Ю., Васильченко О. М. Прогноз виробництва молока в Україні до 2030 року: методику і розрахунки. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2019. 24 с.
6. Кому належать найбільші агрохолдинги України. URL : https://biz.censor.net.ua/resonance/3104454/komu_prinadlejat_krupneyishie_agroholdingi_ukrainy
7. Прогноз виробництва сільськогосподарської продукції в Україні у 2019 році (квітень 2019 року) / [Лупенко Ю. О., Месель-Веселяк В. Я., Грищенко О. Ю., Волосюк Ю. В.] ; за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2019. 20 с.
8. Пугачов М. І. Аграрний сектор економіки України в умовах інституційних змін. *Економіка АПК*. 2017. № 5. С. 12-18.
9. Рейтинг агрохолдингов України 2019 по розміру земельного банку от Agricultural Consulting. URL : <http://farming.org.ua/Агрохолдинг Украины. Топ агрохолдингов Украины 2019. Рейтинг агрохолдингов Украины 2019 по размеру земельного банка.html>.
10. Розвиток економіки сільського господарства України в 2011-2015 рр. : наук. доп. / Гадзало Я. М., Лупенко Ю. О., Пугачов М. І. та ін. ; за ред. Ю. О. Лупенка. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2016. 546 с.
11. Федерація органічного руху України. URL : <http://www.organic.com.ua>.
12. Формування глобального і регіонального ринків сільськогосподарської сировини та продовольства : монографія / [Ю. О. Лупенко, М. І. Пугачов, Б. В. Духницький та ін.] ; за ред. Ю. О. Лупенка, М. І. Пугачова. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2015. 320 с.
13. Членство України в СОТ: огляд зобов'язань та коментарі до них. URL : http://www.ier.com.ua/files/Books/16_Chlenstvo_v_SOT/16_book_2008_Guidebook_TIBA_ua.pdf.
14. Impacts of the Global Financial and Economic Crisis Upon the Agro-Food Sector of Ukraine's Economy / Kobets, M., Artushin, V., Sikachyna, O., et al. *Economics and Rural Development*. 2011. № 1. P. 7-17.
15. OECD-FAO Agricultural Outlook 2019-2028. URL : <http://www.fao.org/3/ca4076en/ca4076en.pdf>.
16. Pugachov M. Agricultural reform: an impact assessment. *Barometer of Change*. 2014. № 7. 28 p.

пов'язаних з нею сфер економіки в середньо- і довгостроковому періодах.

References

1. Agrarni perspektyvy Ukrainy 2017-2030: Bazovyi stsenariy [Agrarian prospects of Ukraine 2017-2030: Baseline scenario]. (2017). Retrieved from: https://apd-ukraine.de/images/APD_APR_06-2017_AGMEMOD_Baseline_ukr.pdf [In Ukrainian].
2. Balansy ta spozhyvannia osnovnykh produktiv khar-chuvannia naseleнням Ukrainy [Balances and consumption of basic food products by the population of Ukraine]. *Ukrstat*. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/07/zb_bsoph2018_pdf.pdf [In Ukrainian].
3. Vlasov, V.I. (2012). *Hlobalistyka: istoriya, teoriya: 2 vols.* Vinnytsia: TOV "Nilan-LTD" [In Ukrainian].
4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> [In Ukrainian].
5. Kozak, O.A., Hryshchenko, O.Yu., & Vasylichenko, O.M. (2019). *Prohnoz vyrobnytstva moloka v Ukraini do 2030 roku: metodyka i rozrakhunky* [Milk production forecast in Ukraine by 2030: method and calculations]. Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].
6. Redikh, E. (2019). Komu prynadlezhat krupneyshye agrokholdyngy Ukrainy [Who owns the largest agro-holdings in Ukraine]. *Biznes Censor*. Retrieved from: https://biz.censor.net.ua/resonance/3104454/komu_prinadlejat_krupneyishie_agroholdingi_ukrainy [In Russian].
7. Lupenko, Yu.O., Mesel-Veseliak, V.Ya., Hryshchenko, O.Yu., et al. (2019). *Prohnoz vyrobnytstva silskogospodarskoi produktsii v Ukraini u 2019 rotsi (kviten 2019 roku)* [Agricultural production forecast in Ukraine in 2019 (April 2019)]. Yu.O. Lupenko & V.Ya. Mesel-Veselyak (Eds.). Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].
8. Puhachov, M.I. (2017). Agrarnyi sektor ekonomiky Ukrainy v umovakh instytutsiinykh zmin [Agrarian sector of Ukraine's economy under institutional changes]. *Ekonomika APK*, 5, pp. 12-18 [In Ukrainian].
9. Reityng agrokholdyngov Ukrainy 2019 po razmeru zemelnogo banka ot Agricultural Consulting [Rating of Ukraine's agricultural holdings in 2019 by a size of a land bank from Agricultural Consulting]. (2019). *Agricultural Consulting*. Retrieved from: <http://farming.org.ua> [In Russian].
10. Hadzalo, Ya.M., Lupenko, Yu.O., Puhachov, M.I., et al. (2016). *Rozvytok ekonomiky silskoho hospodarstva Ukrainy v 2011-2015 rr. : naukova dopovid* [Development of the economy of agriculture of Ukraine in 2011-2015: scientific report]. Yu.O. Lupenko (Ed.). Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].
11. Federatsiia organichnogo rukhu Ukrainy [Federation of Organic Movement of Ukraine]. Retrieved from: <http://www.organic.com.ua> [In Ukrainian].
12. Lupenko, Yu.O., Puhachov, M.I., Dukhnytskyi, B.V., et al. (2015). *Formuvannia globalnoho i regionalnoho rynkiv silskogospodarskoi syrovyny ta prodovolstva: monografiia* [Formation of global and regional markets for agricultural raw and food: monograph]. Yu.O. Lupenko & M.I. Puhachov (Eds.). Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].
13. Burakovskiy, I., Kravchuk, V., Kuznietsova, A., Kutsenko, K., Meheda, O., Movchan, V., et al. (2008). Chlenstvo Ukrainy v SOT: ogliad zoboviazan ta komentari do nykh [Ukraine's membership in the WTO: a review of commitments and comments]. Retrieved from: http://www.ier.com.ua/files/Books/16_Chlenstvo_v_SOT/16_book_2008_Guidebook_TIBA_ua.pdf [In Ukrainian].
14. Kobets, M., Artushin, V., Sikachyna, O., & Pugachov, M. (2011). Impacts of the global financial and economic crisis upon the agro-food sector of Ukraine's economy. *Economics and Rural Development*, 1, pp. 7-17 [In English].
15. OECD-FAO Agricultural Outlook 2019-2028. (2019). *FAO*. Retrieved from: <http://www.fao.org/3/ca4076en/ca4076en.pdf> [In English].
16. Pugachov, M. (2014). Agricultural reform: an impact assessment. *Barometer of Change*, 7, p. 28 [In English].

Dukhnytskyi B.V. Potential of development the agro-food market in Ukraine

The purpose of the article is to investigate historical indicators, current trends and development of prospects of Ukrainian food market taking into account domestic demand and scale of foreign economic activity.

Research methods. In the research process were used the following scientific methods: theoretical generalization (for comprehensive description of the domestic market of agricultural products); historical (for providing a statistical chronology of crops production and livestock products); analysis and synthesis (for considering sales percentage in the national market retail chains of food products); comparative evaluation (for classification of agricultural holdings by an area of land used); graphic and tabular (for visual representation of the results of scientific research).

Research results. Changes in agricultural production in Ukraine during the independence period were considered, and the main characteristics of the domestic agro-food market in the current conditions were determined. The most significant sales indicators of food produced in Ukraine by retail trade enterprises were given, and a list of the largest agro-holdings operating in the domestic economy was given. There were evaluated prospects for the agro-food market development in Ukraine on basis of forecasts by international and domestic specialised institutions.

Elements of scientific novelty. It has been determined that at current stage main subjects of Ukrainian food market works in conditions of faster necessity adaptation to relevant requirements of the world market and corresponding transfer of global tendencies on the domestic consumer segment.

Practical significance. Provisions of the article are aimed at bringing information on the functioning system and key indicators of the domestic agro-food market with the release of up-to-date data for public authorities, local self-government and professional producers. Tabl.: 1. Figs.: 2. Refs.: 16.

Keywords: agriculture; production; sectoral enterprises; retail; features; agro-holdings; forecast.

Dukhnytskyi Bohdan Volodymyrovych - candidate of economic sciences, senior research fellow of the department of agrarian production economics and international integration, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics" (10, Heroiv Oborony st., Kyiv)
E-mail: duhnitsky@faust.kiev.ua

Духницький Б.В. Потенціал розвитку агропродовольственого ринку України

Цель статьи - исследовать исторические показатели, современные тенденции и перспективы развития продовольственного рынка Украины с учетом внутреннего спроса и масштабов внешнеэкономической деятельности.

Методика исследования. Используются методы: теоретического обобщения - для комплексной характеристики отечественного рынка сельскохозяйственной продукции; исторический - для приведения статистической хронологии производства растениеводческой и животноводческой продукции, анализа и синтеза - для рассмотрения процентной доли реализации произведенных на территории Украины продовольственных товаров в национальной сети розничной торговли, сравнительной оценки - для классификации аграрных холдингов по объемам используемой земли, графический и табличный - для наглядного отображения результатов научного исследования.

Результаты исследования. Рассмотрены изменения объемов производства сельскохозяйственной продукции в Украине за период независимости, определены главные характеристики отечественного агропродовольственного рынка в нынешних условиях, выделены наиболее существенные показатели продаж произведенных в Украине продовольственных товаров предприятиями розничной торговли, приведен перечень крупнейших агрохолдингов, которые работают на территории нашего государства, осуществлена оценка перспектив развития агропродовольственного рынка Украины на основе прогнозов международных и отечественных специализированных учреждений.

Элементы научной новизны. Определено, что на данном этапе субъекты продовольственного рынка Украины работают в условиях необходимости быстрой адаптации к требованиям мирового рынка и соответствующего переноса глобальных тенденций на внутренний потребительский сегмент.

Практическая значимость. Положения статьи направлены на предоставление информации о системе функционирования и ключевых показателях отечественного агропродовольственного рынка с выделением актуальных данных для органов государственной власти, местного самоуправления и профессиональных производителей. Табл.: 1. Илл.: 2. Библиогр.: 16.

Ключевые слова: сельское хозяйство; производство; отраслевые предприятия; розничная торговля; особенности; агрохолдинги; прогноз.

Духницький Богдан Владимирович - кандидат экономических наук, старший научный сотрудник отдела экономики аграрного производства и международной интеграции, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (г. Киев, ул. Героев Обороны, 10)
E-mail: duhnitsky@faust.kiev.ua

Стаття надійшла до редакції 29.10.2019 р.

Фахове рецензування: 08.11.2019 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Духницький Б. В. Потенціал розвитку агропродовольчого ринку України. *Економіка АПК*. 2019. № 11. С. 27 – 34.

*